

בליעת איסור

א. בליעה בלי בישול

גרסינן (שבת מ:): אין יד סולדת בו מותר וכו' כלי שני אינו מבשל. ונחלקו הראשונים אם יש בליעה בפחות מי"ב ובכ"ש. וז"ל השו"ע (יו"ד ס' קה ס"ב) – חום של כלי ראשון שהיד סולדת בו, מבשל ואוסר כולו. אבל חום של כלי שני אינו מבשל. ויש אומרים שגם כן אינו מפליט ואינו מבליע. וי"א דמכל מקום הוא מפליט ומבליע, ואוסר כדי קליפה. וראוי לחוש ליוזרה בדבר לכתחלה, אבל בדיעבד מותר בלא קליפה, ובהדחה בעלמא שגי עכ"ל.

וז"ל הש"ך (שם סק"ה): וכל חום היינו דוקא כשהיד סולדת בו, אבל אין היד סולדת בו אפי' הוא כלי ראשון שעומד על האש אינו אוסר כלל, וכ"פ הפוסקים ראשונים ואחרונים בדוכתי טובי, וכ"כ מהרש"ל פכ"ה סימן ע"א. אלא שאח"כ כתב אלא דמסתפינא להקל בכלי ראשון שעומד על האש כל זמן שהוא חם אפי' אין היד סולדת בו, דעשו הרחקה לכלי ראשון כדאיתא בירושלמי כו'. ולא ירדתי לסוף דעתו, דהרי בירושלמי פרק כירה איתא דעשו הרחקה לכלי ראשון שאין היד שולטת בו, והיינו שאין להיד שליטה בו, דהיינו היד סולדת בו, אבל כשהיד שולטת בו מוכח התם בירושלמי להדיא דשרי לכ"ע, וכן הסכמת הפוסקים וכ"כ בת"ח כלל נ"ז דין י"ב. אלא דבכלל כ"ג ד"ג פסק כהרשב"א וטור דצונן לתוך חם שאין היד סולדת בו צריך קליפה. וצריך לומר דסבירא ליה דאע"פ שאין היד סולדת בו מבליע כדי קליפה. וכן יש להחמיר אע"פ דמדברי שאר הפוסקים לא נראה כן ודו"ק. עכ"ל.

הרי מבואר דמדינא קיי"ל דאין בליעה בכ"ש ובפחות מי"ב, כמו שאין בישול כמבואר בגמ' הנ"ל. וכ"כ התוס' (שם מב: ד"ה אבל) לענין עירו, דמדקיי"ל (שם ס"ג ע"פ פסחים עו.), דתתאה גבר ומ"מ אדמייקר לה בלע ואוסר כדי קליפה, ע"כ גם בשבת עירו מבשל כדי קליפה, ולכן אסור לערות מכלי ראשון על מאכל צונן חי בשבת, משום אסור בישול.

אמנם י"א דיש בליעה בלי בישול, וכי"א בשו"ע (ס"ב) בכ"ש, ע"פ הרשב"א. ונחלקו בפירוש מסקנת הירושלמי (שבת פ"ג ה"ד), דלתוס' אין

בליעה בלי בישול, ולהרשב"א והרמב"ן (ע"ז עד): אדרבה יש בליעה בלי בישול, עיי"ש. וכ"כ הרשב"א בפחות מיס"ב, וכו"ל (בש"ך סק"ה), וכ"כ הרשב"ם בעירוי, וכמש"כ הש"ך (שם), וכ"כ הגר"א (סי' ס"ח ס"ק כז). אבל מעיקר הדין קיי"ל דאין בליעה בלי בישול. אכן בעירוי שנפסק הקילוח נראה בש"ך (שם) שיש בליעה כ"ק בלי בשול [בש"ך (סי' צב סקל"ח) כתב דאין בליעה, ובפמ"ג (שם) מחלק, ע"פ תה"ד (סי' קעו), בין עירוי מצלי שעל האש, דמבליע כ"ק, לעירוי מתוך קדירה, דאינו מבליע, וכ"נ בש"ך (שם)]. ואולי אינו אלא חומרא בעלמא, וכמו שיתבאר (אות ג).

ב. חם מקצתו חם כולו

תנן (פסחים עד.) כיצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון. ובגמ' (שם) וניתי של מתכת, אידי דחם מקצתו חם כולו, וקמטוי מחמת השפוד, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר. ופירש"י (ד"ה לא) וז"ל, שבמתכת כשמתחמם מקצתו מתחמם כולו, ונצלה הפסח מחום השפוד שבתוכו, שהפנימי מתחמם ע"י קצתו החיצון, והוה ל"י צלי מחמת ד"א, ורחמנא אמר צלי אש, עכ"ל.

והנה בשפוד כולו יס"ב, ואין מקור בש"ס דחמח"כ גם אם חלק מהכלי מתכת פחות מיס"ב. אמנם ז"ל השו"ע (סי' צד ס"א) התוחב כף חולבת בקדירה של בשר, או איפכא, משערים בכל מה שנתחב ממנו בקדירה. ויש מי שאומר שאם הכף של מתכת, משערים בכלו, משום דחם מקצתו חם כולו. עכ"ל.

ובספר מגילת ספר (שם אות א) כתב שע"כ הקתא של הכף אינו יס"ב, מדאחזו בידו, ומוכח דחמח"כ בפחות מיס"ב. ויש לדחות, דמיירי שמחזיק בו ע"י כפפות או מגבת כנהוג.

וז"ל הש"ך (סי' קכא סקי"ז) בשם מהר"ם מעיל צדק: והא דאמרינן חמח"כ היינו דוקא לענין זה, דאם הכלי נעשה חם בראש אחד, ונפל איסור בראש השני, לענין זה מהני חמח"כ, שגורם חמימותו ליבלע איסור בראש השני, עכ"ל. הרי מפורש דע"י חמח"כ יש בליעה בפחות מיס"ב.

וז"ל השו"ע (או"ח סי' תנא סי"ב) כל הכלים צריך להגעיל ידותיהם כמותן. הגה, מיהו אם לא הגעילו הידות אין לאסור בדיעבד, עכ"ל. ובמג"א (סקכ"ד) כתב וז"ל, ונ"ל דוקא שתחב בתבשיל אותו מקצת שהגעיל, דאף את"ל שמתחלה פשט האיסור בכלו כמ"ש ביו"ד סי' צ"ב, מ"מ לא אמרינן שמפליט מאותו צד שלא נתחב, וכמ"ש סימן צ"ד. אבל

אם תחב אותו צד שלא נגעל אסור. וכ"מ ב"ד סי' צ"ב ס"ה גבי טיפת חלב שנפלה על הקדיר'. ומ"ש בד"מ דאינו מוליך בליעתו היינו שאינו מפליט ממנו. עכ"ל.

המבואר, דהמג"א הקשה, דבסי' צד קיי"ל דלא אמרינן חמח"כ, וא"צ לשער בחלק מהכף של מתכת שלא נתחב בקדירה, דלא נפלט ממנו לתוך הקדיקה. ובסי' צב (ס"ה) קיי"ל דאיסור מתפשט לכל הכלי אף בקדירה של חרס, וחילק, דאיסור מתפשט ונבלע, אבל לא נפלט.

אבל רע"א (שם) תירץ קושית המג"א, וז"ל (למג"א שם) ביאור דברי המג"א שהחילוק בין ההיא דסי' צ"ב וההיא דסי' צ"ד, דבסי' צ"ב אמרי' דבלע בכולו ובסי' צ"ד אמרי' דלא מפליט בכולו. אבל באמת היה נראה לי דהחילוק רק דבסי' צ"ב דהקדירה כולו חס, אבל בסי' צ"ד דהכף אינו חס. וראי' לזה דהא איתא שם בסי' צ"ד וי"א דאם הכף של מתכות משערי' בכולו, דאם חס מקצתו חס כולו, וזה דעת רבינו פרץ. הרי דאם חס בכולו באמת צריך ס' נגד כולו, אבל בכף של עץ, וכן לדידן במתכות, דא"צ ס' רק נגד מה שתחב בקדירה משום דהכף צונן, א"כ אין כאן סתירה מההי' דסי' צ"ב, וברור, עכ"ל.

והנחת רע"א היא, דע"י חמח"כ יש בליעה אף בצונן, וכש"ך הנ"ל. אבל מדלא תירץ המג"א כן, ש"מ דחולק וסובר דאין בליעה בצונן, וחמח"כ נאמר רק בחום של יס"ב, וכגמ' (עד). הנ"ל. וכ"כ היד יהודה (סי' צב סוף סקל"ו), שחולק על מהר"ם מעיל צדק וז"ל, דבר זה היא דבר שאין הדעת סובלו, ולא מצינו בכל אר"ה שיהא מקום קר בולע מחמת חמימות דצד השני, דהא מ"מ כיון שמקום זה קר היא, האיך יהא בולע, עכ"ל.

הגר"א (סי' צב סק"ו) כתב דחמח"כ נאמר רק ע"י האור, דומיא דפסח. וראי' לכל זה מזבחים (צו ע"ב), אמר אביי וכו' בישל במקצת כלי, טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי, הא תרומה לא צריך אלא מקום בישול. ובתוס' (שם ד"ה בישל) כתבו, דאם שאר הכלי צונן לא מפעפע בכולי' כלי. וכ"כ בביתאדם (סק"ב), ופסק כהמג"א, דלא כהש"ך ורע"א, וזוהי שיטת היד יהודה הנ"ל.

ג. תתאה גבר

גרסינן (פסחים עה:): איתמר חס לתוך חס דברי הכל אסור. צונן לתוך צונן דברי הכל מותר. חס לתוך צונן וצונן לתוך חס, רב אמר עילאה גבר, ושמואל אמר תתאה גבר. תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את

מקומו, קא סלקא דעתך בחרס צוננת, בשלמא לרב דאמר עילאה גבר, משום הכי יטול את מקומו, דאזל רוטב מרתח ליה לחרס והדר חרס מרתח ליה לרוטב, וכי הדר רוטב אפסח קא מטוי פסח מחמת חמימותא דחרס, ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר. אלא לשמואל דאמר תתאה גבר, חרס כיון דצונן הוא אקורי מיקר ליה לרוטב, אמאי יטול את מקומו? כדאמר רבי ירמיה אמר שמואל בסולת רותחת, הכא נמי בחרס רותח. עכ"ל הגמ'. ופרש"י (ד"ה עילאה גבר) וז"ל, העליון נוצח, הלכך: חם לתוך צונן – אסור, שהעליון מחממו לתחתון והרי שניהן חמין ובלעי מהדדי, וצונן לתוך חם מותר – שהעליון מצננו לתחתון, ולא בלעי. עכ"ל. ומזה נראה דיש בליעה רק בשניהן חמין, ולא כשאחד נשאר צונן.

וכתב הראב"ן (שם) וז"ל, חם לתוך צונן. בשר חם שנפל לתוך חלב חם וכיוצא בהן דברי הכל אסור ותרואיהו דבלע ופליט. חם לתוך צונן וצונן לתוך חם, רב אמר עילאה גבר, ואם החם למעלה מחמם את הצונן, ובולע הצונן וגם פולט. ואם צונן למעלה מקרר את החם ולא בלע החם ולא פליט. ופולגתא דרב ושמואל [נראה לי] בששוין החם והצונן. אבל אם רבה אחד מהן הרבה גבר ומשערין בס'. ואי קשיא לך דשמואל אדשמואל דהכא אמר שמואל תתאי גבר, ובפ' כל שעה [ל"ז א] אמרינן המעיסה, ב"ש פוטרין מן החלה, וב"ה מחייבין. החליטה, בית שמאי מחייבין וב"ה פוטרין. ואיזו הוא מעיסה ואיזו הוא חליטה, מעיסה קמח ע"ג מוגלשין, חליטה מוגלשין ע"ג קמח. ואמרינן מאי שנא מעיסה ומ"ש חליטה. ותירץ שמואל כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו, או בתרואיהו פטרי בית הלל או בתרואיהו מחייבי, ולא שני ל' לשמואל בין עילאי לתתאי. תריץ הכא רותחין הן, ולא שני ליה לשמואל בין נותן לתוך הרותחין בכלי בין שופך רותחין על הקמח מכלי ראשון, דתרואיהו מבשלי. וכי אמר שמואל תתאי גבר בצונן וחם שאינו רותח, ושמואל אמר תתאי גבר, דאם החם למטה מחמם את הצונן ומבליעו, דלא סגי ליה בקליפה. ואם הצונן למטה מצנן את החם הנופל, שאינו בולע מן הצונן בילוע גמור שיאסר כולו. מיהו קליפה בעי מבחוח, וגם מצנן את החם שאינו פולט. וקיימא לן כשמואל דתתאי גבר דתניא כוותיה. עכ"ל.

והנה בשמירת שבת כהלכתה (פ"א ס"ג) מתיר לערות מים חמים על בקבוק חלב. ופירש (הע' קלט) דעירווי אינו מבשל אלא כ"ק, ובקבוק עומד במקום כ"ק. ועמש"כ (עם מרדכי שבת סי' יא אות א) דנראה דיש לחוש לשיטות דעירווי מבשל ככולו. ולפי הראב"ן הנ"ל נראה, דטעם השיטה דמבשל רק כ"ק הוא דקיי"ל תתאה גבר, וכתוס' (מב:) הנ"ל. ואם המים

רותחים לא אמרינן תתאה גבר, וכמוגלשין ע"ג קמת, ואולי אם החלב קר מאד י"ל תתאה גבר אף לפי הראב"ן, ודו"ק.

וכעין זה כתב בערוה"ש (סי' צא סי"א, יב) וז"ל עוד יש לשאול ואיך נתנו חז"ל כלל בזה לומר דתתאה גבר, א"כ אם נפל הרבה חלב רותח על מעט בשר צונן, ונאמר דתתאה גבר ומקרר את העליון, ואיך לך דבר תמוה יותר מזה, שהרי עינינו רואות שהחלב נשאר ברתחתו, וגם מעט הבשר נעשה רותח. וכן להיפך, אם נפל הרבה חלב צונן על מעט בשר רותח, איך נאמר דתתאה גבר ואסור החלב כשאין ששים, הרי עינינו רואות שהחלב צונן לגמרי וגם הבשר נצטנן. ולפי הראות כשיש ד' או ה' פעמים האחד נגד השני בהכרח לפעול על השני שיהיה כמותו, ואם נאמר שבאמת יש בזה איזה שיעור למה לא למדונו חז"ל כמה הוא השיעור: ויראה לי ברור דמיירי ששוין הן בהכמות, ולפי ערך החלב כן הוא גם כמות הבשר, ולכן נחלקו חז"ל האיכות של מי גובר, העליון או התחתון, ואיפסקא הלכתא דהתחתון גובר. וראיה ברורה לזה מדברי התוס' שבת [מ"ב א] דתניא נותן אדם חמין לתוך הצונן ולא הצונן לתוך החמין, ופירש"י [ד"ה חמין] משום דתתאה גבר. והקשו התוס' [ד"ה נותן אדם] דא"כ תקשי מהכא למאן דס"ל עילאה גבר. ופירש ר"ת דאין זה שייך לזה, אלא חמין לתוך צונן משמע שהצונן מרובה מהחמין, וצונן לתוך חמין משמע שהחמין שלמטה מרובין ע"ש. הרי מפורש דכל היכא שיש ריבוי בכמות לא שייכא סברא זו דתתאה גבר או עילאה גבר, והש"ס לא הוצרך לפרש זה ואדרבא מדלא פירשה ש"מ דשוין הן. עכ"ל.

וז"ל החזו"א (יו"ד סי' ט' סק"א) שבת מ"ב א' תוד"ה נותן, אפי' בכלי ראשון דחמין לתוך צונן אינו מבשל כו', בסוף דבריהם פ"י שדרך ליתן המועט לתוך המרובה. ונראה דלא תלי במועט לתוך המרובה, אלא העיקר תלי אם הצונן מקרר את החם, ונשארו עכשו מפורשים, ואין יד סולדת בהן, מותר, כדאמרו לעיל מ"א ב' דנותן לתוכן מים מרובים כדי להפשירן, ואין הכונה שהצונן מרובין על החמין, אלא הכונה שהן מרובין בשיעור להפשיר. ולפעמים סגי בצונן פחות מהחמין, וזה תלוי עד כמה מדרגת החם של החמין, ומדרגת הקור של הצונן. עכ"ל. וכ"כ בבה"ל (סי' שיח סי"א ד"ה אבל), עיי"ש.

התוס' (פסחים מ: ד"ה האילפס) כתבו וז"ל, והא דאמרינן בפרק כירה (שבת דף מב.) דשרי חם לתוך צונן, יש לומר כיון שאינו מבשל אלא כדי קליפה, הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים, אבל דבר שאינו מתערב לא. עכ"ל. ולפ"ז,

אף במים מרובים לתוך צונן, והמים המעורבים חמים והיס"ב, אין איסור בישול, דלא כתוס' (שבת מב.) הנ"ל. ובבה"ל (סי' שיח סי"ב ד"ה והא) כתב דכ"כ הרשב"א הר"ן והטור, ומ"מ יש להחמיר, דהוי ספיקא דאורייתא.

ולפי כל הנ"ל נראה, דגם בתתאה גבר אין בליעה בפחות מיס"ב, וכמשכ"ל בחמח"כ.¹ והיינו דהחזו"א פירש שלתוס' (שבת מב.) אם אין יס"ב לא אמרינן תתאה גבר, ותלוי במדרגת החום של החמין והקור של הצונן. ובערוה"ש סמך על תוס' הנ"ל, והראב"ן כתב דתלוי במדרגת החום והקור. ואף דביד יהודה (שם) מודה שיש בליעה אף כשהעילאה נשאר צונן, לכאורה הסברא שלו, דלא מצינו בכל או"ה שיהא מקום קר בולע, שייכת גם בתתאה חם ועילאה צונן, וצ"ע. ובדרכי תשובה (סי' קה סק"ע) כתב דהפמ"ג (סי' סט ש"ד סקמ"ד) ס"ל כהיד יהודה, אבל המנחת יעקב (כלל ב סק"ה) ס"ל דכשאנו רואין שהעליון קר אין לחוש כלל, ותתאה גבר רק שנתחמם העליון ע"ש, וכ"כ החת"ס (פסחים עה: ד"ה ודע).

והנה בחזו"ד (סק"ה) הוכיח דכל שאין יס"ב אין התתאה חם מבשל לעילאה קר, מהגמ' (שבת מא.) דמותר ליתן מים רבים למיחם שפינה ממנו מים חמין כדי להפשירן. וכתב דמ"מ יש בליעה בכה"ג. ואזיל לשיטתו (סי' צב סקכ"ז) שיש בליעה בלי בישול, כגון דבר גוש בכלי שני, וכלי ששואבים בו מכ"ר. אבל לדינא, דאין בליעה בלא בישול, וכנ"ל (אות א), נראה דאין בליעה ע"י תתאה חם כשהעילאה נשאר צונן.

וז"ל החזו"א (שם סק"ה), הש"ך שם כתב דעירווי שנפסק הקילוח מפליט ומבליע אבל אינו מבשל, ואין לדבר זה מקור וכו' אין לאסור גם בבב"ח ואיסורין בעירווי שנפסק הקילוח, עכ"ל.

והנה בגמ' (עו.) תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם אסור, וכן צונן שנתן לתוך חם אסור. חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדית. חם לתוך צונן מדית, כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא, קליפה מיהא ניבעי. אלא אימא חם לתוך צונן קולף. עכ"ל הגמ'. וכתב המג"א (סי' תסז סקל"ג) וז"ל, דדוקא בדין תתאה גבר שאינו אלא חומרא בעלמא, דהא

¹ ויש לעיין, שהרי קי"ל שדבר שמן מפעפע בכל החתיכה, כגון צונן שנפל על על דבר חם שמן. וקשה לומר שזהו דוקא אם כל החתיכה העליונה נתחממה; והרי באוכלין ודאי לא אמרינן חם מקצתו חם כולו. ולא שמענו מעולם שאם מקצתו נשאר צונן שלא אמרינן שמפעפע בכולו. ואף לקולא אמרינן שאיסור מפעפע בכל החתיכה ומתבטל בס' וסגי בנטילה (ע' ס' ק"ה ס"ה), ולא משערין כמה מהחתיכה נתחממה, וצ"ע.

מתחל' אמרי' בגמ' דא"צ קליפה, אלא דחיישי' שמא בלע פורת', לכן אין הקליפה אוסרת החתיכה. עכ"ל. ולפ"ז י"ל כמשכ"ל (אות א) וז"ל, דכיון דכל דין קולף בחס לתוך צונן חומרא בעלמא, החמירו אף בעירווי שנפסק הקילוח שאינו מבשל.

אבל החזו"א (שם סק"ז) כתב וז"ל: לשון המ"א סי' תס"ז ל"ג, דהא מתחלה אמרינן בגמ' דא"צ קליפה אלא דחיישינן שמא בלע פורתא, אינו מובן, דאדרבה בגמ' מתמהינן איך סגי בהדחה, הלא אי אפשר דלא בלע פורתא, ובשביל זה מגיהין ברייתא וגרסינן קולף, ואם באמת מבשל או בולע כדי קליפה, למה אין הקליפה אסורה מן הדין, כמו כל שיעור קליפה של איסורין, ואם מן הדין מותר מפני שאינו בולע כלום, מי הוא שגזר להחמיר, ומניין לגמ' לתמוה על הברייתא דקתני מדיח, וכ"ה בהדיא בתו' פסחים ל"ז ב' ד"ה ותנא, דהא דאמרינן דקליפה מתבשלת הוא אפי' לקולא לפוטר מן החלה, עכ"ל.

ולפ"ז י"ל דהחזו"א אזיל לשיטתו, דלא מצינו מי שגזר להחמיר, וא"כ בעירווי שנפסק הקילוח שאינו מבשל, לא החמירו בו לענין בליעה. אבל לפי המג"א י"ל כהש"ך, דהכל חומרא בעלמא, ודו"ק.

והנה הגר"א (סי' צב סקמ"ג) הוכיח שיש בליעה בעירווי שנפסק הקילוח מקושיית הגמ' (עו). הנ"ל, וס"ד בחרס צוננת, ואע"ג דנפסק הקילוח, כתוס' (זבחים צו). ובחזו"א (סק"ה) הקשה, שבתוס' כ"כ לפי השיטה דעירווי שלא נפסק אוסר בכולו, ולא קיי"ל כן, עיי"ש.

אך בפשוטו מלשון המשנה, נוטף, מלשון טיפות, נראה דנפסק הקילוח. אך יש להעיר, שבתה"ד כתב דינו מסברא ולא הוכיח מסוגיין. ועוד, דלכאורה מסוגיין נראה דעירווי שנפסק הקילוח מבשל, דקא מטוי פסח מחמת חמימות דחרס, והרי להש"ך מבליע ואינו מבשל. וביד יהודה (סי' צא סקי"ב) הוכיח מכאן דאין לחלק בין בליעה ובישול, והעלה דעירווי שנפסק הקילוח מבשל [דלא כהש"ך, ולהיפך מהחזו"א, עיי"ש]. וצ"ע.

לכן נראה, דאף דלס"ד דהגמ' דהחרס צוננת עירווי שנפסק מבשל לפי רב דס"ל עילאה גבר, למסקנה, דקיי"ל כשמואל ובחרס רותח, אין שום ראייה דעירווי שנפסק הקילוח מבשל או מבליע. ולכן התה"ד לא הוכיח מסוגיין, ולדינא נחלקו הש"ך והתה"ד אם מבליע, וכנ"ל.

והנה במגילת ספר (שם אות ב) הקשה על הערוה"ש מנטף מרוטב על החרס, דלפי רב רוטב הרותח גובר על החרס הצונן, אף שהחרס גדול לאין

ערוך מרוטב הנופל עליו, ואעפ"כ החם המועט גובר על הצונן המרובה, ומוכח דמחלוקת רב ושמואל נאמרה בכל אופן, גם כשהכמויות אינן שוות. ולפי הנ"ל יש לדחות, דכל זה לס"ד דהגמ', ולמסקנה מיירי בחרס רותח אף לפי רב, ובחרס צונן אין בליעה כלל.

עוד הקשה מהגמ' (שם) שהקשו מסכו בשמן של תרומה, דלרב מובן הא דסגי לי' בקליפה, והרי הקרבן פסח גדול הרבה יותר ממעט שמן תרומה. ולפי הערוה"ש י"ל, כעין הנ"ל, דבגמ' תירצו לשמואל, שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידא, והוא דין מיוחד דאין בכח משהו בעלמא להתפשט יותר מכ"ק. ולמסקנה זו י"ל דגם לפי רב זהו הטעם דסגי לי' בקליפה, ולולא סברת משהו בעלמא הגדול גובר על הקטן, בין עילאה ובין תתאה, בין לרב ובין לשמואל, וכדברי הערוה"ש.

ד. בלי דפנות

וז"ל התוס' (עו. ד"ה משום הכי סגי ליה בקליפה) וכגון שסכו אחר שצאלא ולא נשתהא בתנור אחר סיכה כלל, שאם לא כן ע"י רתיחת התנור היה נבלע אפי' למאן דאמר עילאה גבר. עכ"ל.

ובתוס' (שבת מ: ד"ה ושמע מינה כלי שני אינו מבשל) כתבו וז"ל תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון, דאי יד סולדת אפי' כלי שני נמי, ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל. ויש לומר לפי שכלי ראשון, מתוך שעמד על האור, דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה, ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד סולדת בו אסור. אבל כלי שני, אף על גב דיד סולדת בו, מותר, שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר. עכ"ל.

ועפ"ז כתב החו"ד (סי' צב סק"ז) דבדפנות מחממות אינו מתקרר מעילאה לרב או מתתאה לשמואל, ובדפנות מקררות למטה מודה רב, דכלי שני אינו מבשל. ולא נחלקו רב ושמואל אלא כשאין דפנות מחממות או מקררות. ובחם לתוך צונן משכחת לה בעירו של דבר חם, משקה או דבר גוש, על דבר גוש, דיצא העליון מדופן החם דהקדירה, ועדיין לא נח בדופן הקר למטה, ונחלקו רב ושמואל אם התחתון בולע יותר מכדי קליפה או לא.

ובצונן לתוך חם, דג"כ נחלקו רב ושמואל בגמ', פירש בחו"ד דהתחתון דבר גוש בכלי שני, דלפי האו"ה והמהרש"ל (ע' סי' צד בט"ז סקי"ד) דינו ככלי ראשון אף דאין דפנות מחממות, כיון דאין דפנות מקררות פועלות על הדבר הגוש, כי נוגעות רק בצדו בתחתון. עוד פירש

במצקת, שדינו לדבריו כנ"ל, הנידון ככלי ראשון, והדפנות אינן מחממות כיון שלא שהו על האש כקדירה, ואינן מקררות, כיון שנתחממו כשנכנסו לכלי ראשון להוציא המשקה. ובמגילת ספר (שם אות ה) הוסיף עוד ציור דלפי השיטה (בשו"ע סי' קה ס"ב, וכ"פ הט"ז (ס"ק ד) בשם מהרש"ל) דכלי שני בולע, דדפנות מקררות מונעות בישול אבל יש בליעה, דגם זה צונן לתוך חם דנחלקו רב ושמואל.

והקשה, דבגמ' (עו.) דברו על בשר צונן שנפל לתוך חלב רותח, ואינו דבר גוש, ולא משמע שמדובר במצקת או כלי שני. ופירש, דבגמ' (שבת מא., הנ"ל אות ג) מבואר דמותר לתת מים מרובים לתוך מיחם שפינוהו כדי להפשירן. הרי דאין דפנות מחממות מבשלות כשנשאר צונן, ונידון כאין דפנות מחממות, ובה נחלקו רב ושמואל אם עילאה גבר או תתאה גבר. וכל זה לשיטת הפוסקים דיש בליעה בלי בישול. ולהפוסקים דאין בליעה בלי בישול, אם נשאר צונן אין בליעה, וכנ"ל, וא"כ קשה איך משכחת לה צונן לתוך חם שנחלקו בו רב ושמואל.

לכן נראה, דהתוס' (עו. הנ"ל) פירשו הגמ' בדבר גוש שהוציאו מן התנור. וכל זמן שלא הניחו אותו על דבר צונן דינו ככלי ראשון אף לפי הרמ"א (סי' צד ס"ז) שחולק על המהרש"ל בדבר גוש בכלי שני, דשם הדופן התחתון מקררו, משא"כ בעודו באויר.² ובה נחלקו רב ושמואל בצונן לתוך חם, כגון שמן צונן על בשר חם, וכמש"כ התוס'.

ועדיין צ"ע, דבמגילת ספר כתב שבגמ' דברו על בשר צונן שנפל לתוך חלב רותח. וז"ל הגמ', תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח, וכן צונן שנפל לתוך חם אסור, חם לתוך צונן וצונן לתוך צונן מדיח, חם לתוך צונן מדיח, כיון דחם הוא אדמיקר ליה אי אפשר דלא בלע פורתא, קליפה מיהא ניבעי, אלא אימא חם לתוך צונן קולף, צונן לתוך צונן מדיח, עכ"ל. הרי שהוכיחו כשמואל גם כשהתתאה לח, כחלב. ולכאורה גם לדבריו הנ"ל צ"ע, שהעמיד צונן לתוך חם בדפנות מחממות למטה, ולא בחלב חם, וצ"ע. [ומש"ש ד"ה והנה דמיירי בבשר צלי העומד על האש, ונחשב שאין לו דפנות מחממות, שמצטנן מהרה, צ"ע במציאות ומתוס' (ד"ה משום) הנ"ל, דבעודו בתנור מודה רב, ונראה דעדיף מדפנות מחממות שהוסרו מהאש, וצ"ע.]

² ולפ"ז, צ"ל שהרמ"א מודה שדבר גוש יותר חמור מדבר נוזל, דהא עירוי שנפסק הקילוח אינו מבשל (ע' ש"ך סי' ק"ה ס"ק ה), אבל דבר גוש בעודו באויר מבשל. וכע"ז כבר הצייע החזו"א (י"ד סי' ט' ס"ק ה).

לכן נראה, דהברייתא דצונן שנפל לתוך חם מיירי בחלב חם בכלי ראשון, ואתי ככולי עלמא, דמודה רב בדפנות מחממות, וכנ"ל. והראי' לשמואל היא רק מהסיפא, חם לתוך צונן מדיח, ולרב אוסר הכל. וכ"נ בר"ן (חולין מא: בדפי הרי"ף) שהראי' לשמואל היא רק מחם לתוך צונן מדיח, משום דתתאה גבר, עיי"ש.

ה. הסיבות שתתאה גבר

האו"ה (כלל כט ס"א) כתב בשם הסמ"ק וז"ל, דמחמת האור אותו שהוא גבר מרתיח את חבירו (או מצננו), כי כן תולדת האור וטבעו, שבחמימות הולך כל פעם למעלה, ולכן בחום העולה, מה שלמטה מרתיח גם השלמעלה, עכ"ל. משא"כ במליחה, דלא אמרינן תתאה גבר, עיי"ש.

אבל הרשב"א (תוה"ב ב"ד ש"א, ג:) כתב וז"ל, ואע"פ שהבר יונה שוקע בתוך הכמכא (חולין קיב.), ונמצא הכמכא צף על הבר יונה, אינו כצונן לתוך חם, דכל שהוא במקומו הוא הגובר. והילכך כיון שנפל הבר יונה בתוך הכמכא שהיא במקומו, הוא הגובר ומקרר הבר יונה דנפל לגווי', והילכך בקליפה סגי לי', עכ"ל.

לפי הרשב"א תתאה גבר אינו משום שהחום עולה, כהסמ"ק והאו"ה, אלא משום שהתתאה במקומו. ולפ"ז תתאה גבר גם במליחה, וכמש"כ הרשב"א (שם, ב:), ומובא בשו"ע (ס' קה ס"א). אבל הרמ"א (שם) כתב דבמליחה אין חילוק אם הוא למעלה או למטה, וכהסמ"ק והאו"ה, דאין כאן חום עולה.

אבל באו"ה (שם) כתב סברא נוספת וז"ל, דהעליון מכביד על התחתון ומפליט, והילכך תתאי גבר וכו' לפי שהעליון מפליט חום התחתון, וגם כח האש עולה תמיד כדאיתא לקמן, ונעשו שניהם חמין, עכ"ל.

ובט"ז (סי' צא סק"ו) כתב הגמ' (עו.) אדמיקר לי' בלע, ופרש"י שמצננו. ובאו"ה כתב שמכביד עליו, וכן במרדכי (חולין סי' תשטו), וז"ל, דמחמת שמכביד אחד על חבירו מפליט. ולא נראה לר"י, שהרי דין תתאה ועילאה גבר מייתי מנטף רטבו של פסח על החרס וחזר אליו, דיטול את מקומו, וכן סכו בשמן של תרומה, ואין שום כובד בנטיפה ובסיכה, עכ"ל.

ובפמ"ג (שם) כתב וז"ל, ומלת אדמיקר, או שהוא מלשון קר, או מלשון יקר, דמחמת כובד שמונח עליו מחממו. ומיהו אף בצלול חזינן דאוסר כדי קליפה, עכ"ל. והיא קושית הר"י על המרדכי, וצ"ע.

ונראה, דכדי להבליע א"צ שיכביד, וכראית הר"י והפמ"ג מהגמ' (עו). הנ"ל), דלרב קולף בנוסף אף שאינו מכביד. אבל לדינא, דקיי"ל כשמואל, בדבר כשר חם למטה, צריך להפליט מהצונן למעלה, ולזה צריך שיכביד הצונן על החם, ודו"ק.³

וסברת עומד במקומו (הנ"ל) נמצאת בש"ך (סי' צב סקל"ו), בנזחל מן הצד. ובפמ"ג (ש"ד סקל"ה) כתב דלא נאמרה כשהתחתון קר. אבל בחו"ד (סקכ"ד) כתב דגדרו שכל דבר הנסמך על חבירו, הסומך הוא תתאה והנסמך עילאה. ולכן הפסח תתאה והשמן עילאה (עו.), אף דהשמן הוא על הפסח אף מלמטה ומהצדדין. ונראה דזוהי סברת שמואל, דתתאה גבר, ורב לא ס"ל כן [וניחא קושית המגילת ספר שם אות לח].

ואולי נ"מ מכל הנ"ל לתנור מיקרו גל, דיש שהזיעה שעולה מן המאכל יס"ב, והגג אין יס"ב, ולהפוסקים דתתאה גבר אף כשהעילאה אין יס"ב לכאורה הגג נאסר אם בשלו בשר וחלב, וחוזר ואוסר. אבל לפי סברת עומד במקומו, ע"פ הש"ך והחו"ד, נראה דהגג הוא התתאה, והזיעה הוא העילאה, כמו השמן שמרתח הקרבן פסח.⁴ ולפי משכ"ל גם לפי האו"ה יש להקל, דרק להפליט מן הצונן למעלה צריך שיכביד בצונן על החם, ובנד"ד דאינו מכביד, אף אם הגג נאסר אינו חוזר ואוסר.

וז"ל השו"ע (סי' צב ס"ח) מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר, הזיעה עולה ונבלע בקדירה, ואוסרתה. הגה: אם היה חלב במחבת, בעינין ס' בתבשיל שבקדירה נגד החלב שבמחבת. וכל זה מיירי שהמחבת מגולה והזיעה עולה מן המאכל עצמו לקדירה שעליה, וגם מיירי שהוא בקרוב כל כך שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה. אבל אם אין היד סולדת בזיעה, הכל שרי. ולכן תולין בשר לייבש על קדירות של חלב, ולא חיישינן לזיעה שעולה. וכן אם המחבת מכוסה, הכל שרי מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה, כל שכן בזיעה. מיהו לכתחלה יש לזהר בכל זה. עכ"ל. ומלשון הרמ"א משמע, דכל שהיס"ב בזיעה, הקדירה אסורה אף שאין יס"ב בקדירה עצמה. וכנראה מכאן למדו הפוסקים (הנ"ל אות ג') דתתאה גבר אוסר אף אם לא הגיע העילאה ליס"ב.

³ לכא' יוצא מזה שאם איסור צונן נזול נפל על היתר חם, יאסר רק כדי קליפה, שהרי העליון אינו מכביד על התחתון, וקשה קצת שלא מצינו חילוק זה.

⁴ לכאורה עדיין יש לאוסרו כדי קליפה. אלא דלפי משכ"כ המג"א (ס' תס"ז ס"ק ל"ג) דכדי קליפה בחם לתוך צונן הוא רק חומרא בעלמא ואינו אוסר בריעבד (ע' ברמ"א ס' צ"א ס"ד), כל מה שנתחמם במיקרו-גל יהא מותר.

אבל במקור הדין, בתה"ד (ח"ב סי' קג) כתב וז"ל, שאם אין יס"ב בקדירה של בשר מחמת הזיעה אפי' אם הי' הזיעה עולה וכו', אין איסור בדבר אם לא שהקדירה רותחת בפ"ע. ותדע שכן מנהג פשוט שתולים בשר לייבש למעלה מן הכירה שמבשלין עלי' חלב תדיר, אע"פ שהזיעה עולה מן התבשיל של חלב, הואיל ואין יס"ב בבשר מחמת חום אותה זיעה אינה אוסרת, עכ"ל. הרי מפורש דאין איסור אא"כ העילאה – הקדירה והבשר – מגיע לחום של יס"ב.

אמנם בד"מ הארוך (סקי"ב) גרס בתה"ד אפילו אם היה הזיעה עולה מותר, אע"ג דמה שבקדירה רותחת בפ"ע. וע"כ צ"ל דאין יס"ב בזיעה, דאם יס"ב בזיעה והקדירה רותחת בפ"ע בודאי אסור. ועפ"ז כתב הרמ"א דאם היס"ב בזיעה אסור. וכל זה ע"פ ט"ס בתה"ד, וכמש"כ היד יהודה (סקנה, ע"פ מ"ז סקכ"ט), עיי"ש. ולגירסתינו בתה"ד מוכח כנ"ל, דלא אמרינן תתאה גבר אם העילאה אין יס"ב, ודו"ק.⁵

הפ"ת (סי' קה סק"ח) כתב, בנפל איסור חם לתוך היתור חם, דברי החמודי דניאל, וז"ל אינו נאסר תיכף אם סילק מיד, אא"כ שהה קצת, כמש"כ (סי' צב ס"ב) אם ניער וכיסה מיד מותר, ע"ש, ומה לי ניער וכיסה או סלק האיסור, עכ"ל. וכ"כ הערוה"ש (שם סמ"ג), אלא דשם הוי ממש מיד, כל' דבנפל דבר גוש לתוך רוטב יש בליעה כמעט מיד. אבל בחם בחם בלא רוטב, או בכלי, אם לא שהה איזה זמן לא נאסר, עיי"ש, שהציע שיעור כדי שיתנו על האש ויתחיל להרתיח כמו כבוש בציר (שו"ע שם ס"א).

ולפי משכ"ל נראה, דהשיעור הוא יס"ב, ובגוש לתוך רוטב מגיע הגוש ליס"ב מהר מאד, דמוקף מכל צדדיו. ובגוש על גוש, צריך שיששה איזה זמן, ודו"ק.

ובדרכ"ת (סקס"ה) הוכיח מהגעלת כלים, דא"צ להשהות את הכלי במים הרותחים, דקיי"ל דמוציאו מיד (סי' תנב ס"א), וכמו שאפשר להפליט ברגע קטן, ה"ה דבולע מיד. ונראה, דכבר נתבאר בדבר גוש לתוך דבר לח יש בליעה כמעט מיד, וה"ה דיש פליטה כמעט מיד בהגעלת כלים. ויתכן דמה"ט הצריכו מים רותחים, כדי שכל הכלי יגע לחום של יס"ב לפני שמוציאו, כדי שהמים יפליטו את האיסור, ודו"ק.

⁵ ויש להעיר דאף אם נקבל הוכחה זו, מבקרה רגיל של עילאה ותתאה קשה לדעת שתחתית העילאה לא נתחמם, משא"כ לגבי זיעה אפשר לבדוק אם נתחמם העילאה, שהרי יש הפסק אויר תחת הקדירה העילאה ואשפר למשש בתחתיתה.

ו. עירוי

התוס' (שבת מב: ד"ה אבל) הוכיחו שעירוי מבשל כ"ק מהגמ' (פסחים עו., הנ"ל אות א'), אדמיקר ל'י בלע כ"ק, אף דתתאה גבר. ולפי הרשב"ם, דעירוי אינו מבשל כלל, לכאורה צ"ל דיש בליעה בלי בישול, וכנ"ל (שם), וכמש"כ הש"ך (סי' קה סק"ה). אך קשה, דהרשב"ם מתיר לערות רותחים על תרנגולת. ותירץ הש"ך (שם) דאף דיש בליעה, מ"מ אינו מפליט ומבליע כאחת, ולא נאסרה התרנגולת מהדם שנפלט ע"י עירוי.

וביד יהודה (שם סק"י) כתב, דאמנם דגם מהרש"ל (יש"ש פ"ח סי' ס"ד וסי' עא) כ"כ, אבל זה נגד כל הפוסקים, וז"ל וברור דאין שום מקום וחילוק כלל, כל שיכול להפליט או להבליע, הוא מפליט ומבליע נמי ביחד. ולומר כיון דאין לו שהות אלא מעט זמן קודם דמיקר ל'י, לכך אינו יכול לעשות אלא בליעה או פליטה, אבל אין לו שהות לעשות שניהם, וכ"כ הפר"ח (סי' סח ס"ק יח), א"כ מה תלי זה אי יכול לבשל הקליפה או לא. וכן הרש"ל שם אומר זה נמי על כ"ש, דיכול להפליט או להבליע, אבל לא שניהם ביחד, ושם לא שייך זה כלל, עכ"ל. וכונתו, דרק בעירוי, דאדמיקר ל'י בלע, י"ל כהפר"ח דאין שהות לב' פעולות, משא"כ כשמונח בכ"ש, וצ"ע.

ונראה לתרץ, דגם בישול לא נעשה מיד, ואם מבשל ע"כ יש שהות גם להפליט ולהבליע, ולכן עירוי, שאינו מבשל, אינו מפליט ומבליע כאחת, אע"פ שמפליט או מבליע. וגם בכלי שני, הרי התוס' פי' (שבת מ:), וכנ"ל אות ד') דאינו מבשל כי יש דפנות מקררות.

ולתוס' מה"ט גופא אין בליעה או פליטה. וגם המהרש"ל מודה במציאות, אלא שסובר דמ"מ יש בליעה או פליטה לפני שהדפנות המקררות מבטלות את כח הכ"ש לבשל. ולפ"ז י"ל שאין שהות לכ"ש לפעול פליטה וגם בליעה לפני שנתמעט כחו ע"י הדפנות המקררות, וכמש"כ הפר"ח.

והנה הטור (סי' קה ס"ב) כתב לשון הרשב"א (תורת הבית הקצר ב"ד ש"א, ב.) וז"ל, י"א שאין מפליט אלא חום של כ"ר שהוא מבשל, אבל כ"ש, וכן עירוי שהוא ככ"ש אינו מפליט, עכ"ל. ומכאן הוכיח היד יהודה, דלפי הרשב"ם עירוי אינו מפליט כלל, ודלא כהמהרש"ל והש"ך הנ"ל. ולקושיא מהגמ' (עו.), דאדמיקר ל'י בלע, תירץ דרק בנותן גוש לתוך נוזל יש בליעה כ"ק, משא"כ בעירוי, שהנוזל רק נופל על הגוש, דאין בליעה או פליטה כלל.

ונל"פ ע"פ הערוה"ש (הנ"ל סוף אות ה) דבנפל דבר גוש לתוך רוטב יש בליעה כמעט מיד, ולכן אדמיקר לי' בלע, משא"כ בעירווי, דדומה יותר לחם בחם בלא רוטב, או כלי, דאם לא שהה איזה זמן לא נאסר, וא"כ אין בליעה בזמן הקצר לפני שהתתאה מיקר את העילאה. ולפ"ז גם לפי הרשב"ם בישול ובליעה שוים, וככל המשך דברי התוס' (מב: הנ"ל אות א).

עוד פירש היד יהודה לפי הרשב"ם, דלעולם עירווי מבליע, כגמ' (עו). הנ"ל, וממילא גם מפליט ומבליע כאחת, אף דאינו מבשל, ודלא כמהרש"ל והש"ך שהשוו בישול לפליטה ובליעה כאחת. ומ"מ מותר לערות על תרנגולת, שאע"פ שיש פליטת דם ממקום אחד ובליעתו למקום הסמוך ע"י העירווי, מ"מ יוצא הדם ע"י שמולח אח"כ. וכ"כ הר"ן (לא: בדפי הרי"ף), ומובא בב"י (סי' סח), ודלא כהרשב"א (בטור שם), דאסור למלוג בכ"ש, דמפליט ומבליע כאחת אף שאינו מבשל. ולפי הר"ן רק בנבלע בחום האש אינו יוצא ע"י מליחה. וכ"כ החזו"א (יו"ד סי' ט סק"ד). והרשב"א לא פירש שיטת הרשב"ם כן, לשיטתו (ב"ג ש"ג) דגם הבלוע ע"י כ"ש אינו יוצא אינו יוצא ע"י מליחה, ודלא כהר"ן.

כל זה לפי הרשב"ם. ולשיטת התוס' דעירווי מבשל ומבליע בכולו, ע"כ הגמ' (עו). דאדמיקר לי' בלע מיירי בעירווי שנפסק הקילוח, וכמש"כ התוס' (זבחים צו.), וכנ"ל (אות ג). ולדינא, דאף בלא נפסק הקילוח מבשל ומבליע רק כ"ק, נחלקו בדין נפסק הקילוח, וכנ"ל (אות ג) וג' שיטות בדבר (ש"ך, חזו"א, ויד יהודה), עיי"ש.

והרמ"א (סי' סח ס"י) פסק דאסור למלוג בעירווי שלא נפסק הקילוח, ובנפסק הקילוח מותר. ולהש"ך ניחא, דבנפסק אינו מפליט ומבליע כאחת. והיד יהודה (סי' צא סקי"ב), שדחה חילוק זה, חולק על הרמ"א ואסור למלוג גם בעירווי שנפסק הקילוח, וס"ל דאף מבשל, וכנ"ל (שם). ובמגילת ספר (אות ב) כתב שכ"נ במג"א (סי' שיח סקל"ה) שאסור ליתן בשר רותח לרוטב צונן דמבשל כ"ק, ומוכח דגם עירווי שנפסק הקילוח מבשל, וזה שלא כדברי הרמ"א [ולעיל (סי' צא אות ט) כתב החזו"א (יו"ד סי' ט ס"ק ה) ס"ל דדבר גוש שאינו מתפזר חמור טפי, וא"כ אין המג"א כנגד הרמ"א, עיי"ש].

וכתב דהרמ"א ס"ל דקיי"ל כר"ת דעירווי מבשל כ"ק מדאורייתא, מדטעון מריקה ומדפוטר מחלה (וכנ"ל אות ג). וגם קיי"ל כר"ת (פסחים עו. תוד"ה תניא), דבבשר רותח לתוך חלב צונן, החלב מותר, דכיון דא"א

לקלוף, אינו אוסר (סי' צא ס"ד). ומוכח דעירוי חומרא דרבנן בעלמא הוא כשאפשר. וצ"ע. ועכצ"ל כהבית מאיר (או"ח סי' שיח סוף סי"א), דכשלא נפסק הקילוח עירוי מדאורייתא, אבל שנפסק הקילוח עירוי חומרא מדרבנן כשאפשר. וכנראה ר"ל דהרמ"א מקיל למלוג בלי לקלוף אח"כ בעירוי שנפסק הקילוח, כיון דמדינא כמו שאין ביטול אין בליעה, וכאן לא החמירו, ודו"ק.

ועדיין צ"ע מלשון השו"ע (סי' צא ס"ד), דחלב רותח שנפל על בשר צונן מותר, ובפשטות מיירי גם בלא נפסק הקילוח, שדין עירוי מדאורייתא, ולמה לא נאסר החלב. ונראה, דעירוי מדאורייתא רק לגבי הדבר הגוש שתחתיו, ככלי לטעון מריקה וקמח לפטור מחלה. אבל לא לגבי הדבר הנוזל עצמו.

ויסוד לזה בתוס' (פסחים מ: ד"ה האילפס) והר"ן (שבת כ. בדפי הרי"ף) שכתבו שאם עירה מים חמים לתוך מים צוננים, אין איסור בישול בשבת, אף אם לבסוף המים חמים שיעור יס"ב, דדבר המתערב אינו יכול להתבשל מחמת צנינות המים [ודלא כתוס' שבת מב. הנ"ל אות ג]. ולפ"ז אולי י"ל דכשחלב נופל על בשר אף דלא נפסק הקילוח, אין החלב נאסר, אע"פ שכאן החלב רותח, דאין דבר לח מתבשל או בולע ע"י עירוי, וצ"ע.